

Koldingbogen

ÅRSTAL:	2012
FORFATTER:	Anne-Marie Birkelund
TITEL:	Døgninstitutionen Fuglehøj 1950-2011 - omskifteligt har det været.
KORT RESUME:	Fra spædbørnshjem og uddannelsessted til observations- og behandlingsinstitution.

DØGNINSTITUTIONEN FUGLEHØJ 1950-2011 – OMSKIFTELT HAR DET VÆRET

AF ANNE-MARIE BIRKELUND

Sømhullerne i parketgulvet emmer af historie – Fuglehøjs historie. Inden for sømhullerne havde der været et lille kontor. Dengang i spædbørnehjemstiden, institutionens eneste. Ca. 3m². Her nedskrev forstanderinden de sparsomme notater om børnene.

Med tiden kom der flere og større kontorer.

Døgninstitutionen Fuglehøj var gennem 61 år et midlertidigt hjem for børn med særlige behov.

Fuglehøj spædbørnehjem blev indviet den 15. maj 1950. Institutionen havde overtaget opgaven fra institutionen "Sølyst" ved Jyderup på Sjælland. Herfra kom også den første leder, og børn, assistenter og barneplejeelever blev overført derfra til Fuglehøj. Fra 1950 til 1976 fungerede Fuglehøj som spædbørnehjem under Socialministeriet.

Fuglehøj er et smukt ældre hus, tegnet af arkitekt Ernst Petersen og bygget som hjem for margarinefabrikant Mads Jensen i 1930. Her boede han med sin familie, indtil huset som så mange andre huse i Kolding under 2. verdenskrig blev beslaglagt af tyskerne. Efter krigen overtog englænderne huset for en kort periode, hvorefter familien fik huset tilbage. I 1949 købte staten huset med det formål at indrette et spædbørnehjem i familiære omgivelser. Det fik de til fulde. Huset og haven har været fantastiske rammer for børn og forældre i alle årene uanset skiftende mål-

grupper og forskellige former for opdragelse og pædagogik.

SPÆDBØRNEHJEMMENE

Ansvar for børns opvækst har altid været forældrenes – det har været det grundlæggende samfundssyn til alle tider. Alligevel har samfundet gennem århundreder fundet det nødvendigt at overtage forsørgelsen og opdragelsen af børn, hvis forældrene ikke magtede det selv – af personlige grunde eller efter de skiftende samfundsmæssige og moralske forudsætninger.

De første organiserede bestræbelser på at anbringe hjælpeløse småbørn kom i 1750, da Børnehuset på Christianshavn indrettede et hittebørnshospital, hvor 24 børn kunne blive forsørget, indtil de kunne overlades til plejeforældre. I 1770 oprettedes Den kgl. Opfostringsstiftelse, der årligt skulde tage sig af 100 nyfødte børn, der var blevet forladt af deres forældre. Stiftelsen skulle sørge for at få børnene anbragt i pleje i København eller på landet. Plejeforældrene fik en pengegodtgørelse, indtil børnene fyldte seks år.

Samfundets håndtering af hjælpen til børnene har over tid ændret sig i takt med ændringer i samfundssyn og -moral, og særligt fra midten af det 20. århundrede har udviklingspsykologien ændret synet på spædbarnet.

Fuglehøj, Dyrehavevej 101, opført efter tegninger af arkitekt Ernst Petersen 1927-30. Foto: Aage Lund Jensen, 1992.

Man var nu blevet bevidst om, at barnet allerede fra fødslen var socialt orienteret og derfor kunne indgå i et følelsesmæssigt samspil med omsorgspersonerne.

Spædbørnehjemmene – og således også Fuglehøj – blev oprettet for at varetage omsorgen for de børn, der ikke kunne rummes i deres egen biologiske familie pga. den herskende holdning i samfundet til disse børns og familiers situation.

Spædbørnehjemmene blev oprettet til de 0-2-årige, da deres plejebenhov var større og risikoen for smitte af infektions- og børnesygdomme ville være stor ved samvær med større børn. Ro, renlighed og regelmæssighed var de grundlæggende elementer i dagligdagen på spædbørnehjemmene.

I starten af 1960'erne diskuterede man, om spædbørnehjemmene skulle nedlægges og alle små børn anbringes i familiepleje. Baggrunden var, at udviklingspsykologerne mente, at det var altafgørende for barnets udvikling, at det fik mulighed for at knytte sig til én person. På samme tid var der imidlertid også gjort gode erfaringer med, at de små børn på institutionerne blev opdelt i små familielignende grupper, hver med 4-5 børn på forskellige alderstrin tilknyttet få omsorgspersoner og med særlig tilknytning til én plejeperson, som varetog børnenes fysiske og psykiske behov. Den generelle opfattelse var, at spædbørn, der var anbragt midlertidigt, ikke skulle i pleje, da man vurderede, at plejefamilierne/mødrene ikke ville være i stand til at mod-

tage spædbørn uden at knytte sig stærkt til dem. Man vurderede, at det ville gøre en hjemgivelse til biologiske forældre vanskeligere og tilføre barnet endnu et skadeligt brud. Resultatet blev, at de spædbørnehjem, der grundet deres indretning ikke kunne arbejde med familielignende grupper, blev nedlagt. De tilbageblevne spædbørnehjem modtog fortsat overvejende børn fra enlige forsørgere og i kortere perioder børn til bortadoption.

Op igennem 1960erne var der trængsel på de fleste spædbørnehjem. Der var også ofte overbelægning på Fuglehøj, og bestyrelsen vedtog at bygge til. Det blev dog aldrig til noget formentlig pga. den faldende tilgang i 1970erne.

I midten af 1970erne ændredes samfunds- og udviklingssynet på børn og familie. Den frie aborts indførelse var en væsentlig årsag til, at behovet for spædbørnehjemspladser faldt. Færre børn blev anbragt, bortadopteret m.v. Det var tillige blevet muligt at få en bolig som enlig forsørger. Mange spædbørnehjem blev nedlagt, mens andre blev omstruktureret, herunder Fuglehøj, der fra 1976 blev indrettet til Børne- og Ungdomspension.

UDDANNELSESSTED

Fuglehøj havde allerede fra starten i 1950 også en uddannelse for barneplejersker tilknyttet institutionen, og således var det helt frem til 1976. Oprindeligt varede denne uddannelse, der var påbegyndt i København i begyndelsen af 1900-tallet og beregnet for unge piger, der skulle passe velstående familiers børn, kun ½ år, men den blev senere 1-årig. Eleverne bar ligesom sygeplejersker uniform og boede på hjemmet. Den teoreti-

ske del af undervisningen foregik dels på Fuglehøj og dels på Skolegades Vuggestue, og undervisningen blev forestået af bl.a. den tilsynsførende læge. Der var foredrag om ernæring, om den fysiske pleje af børnene, om børnesygdomme, om førstehjælp, men også om samfundsforhold i almindelighed. Den største del af undervisningen var praktik – pleje af børnene, fremstilling af deres måltider, badning. Desuden lærte de om vask af børnetøj og tilskæring. Det var kendetegnende for uddannelsen, at det medicinske satte ram-

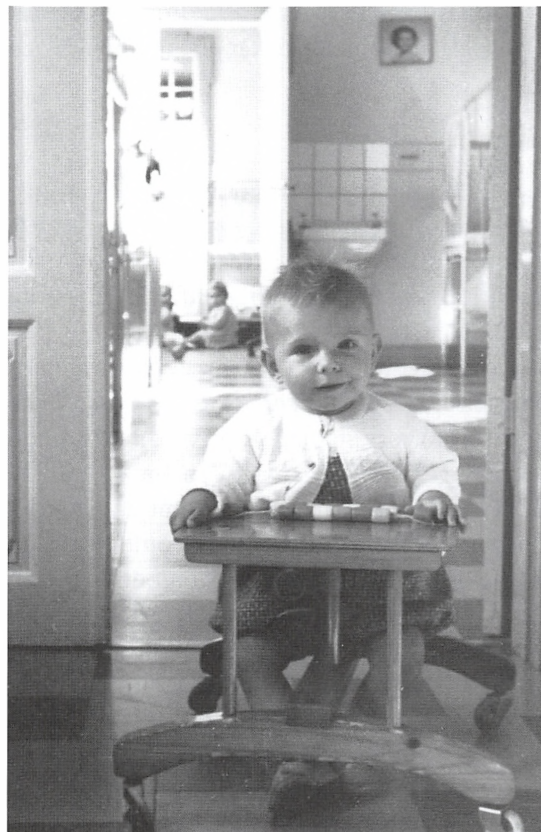

Foto fra Fuglehøj, ca. 1960.

Elevholdet af barneplejersker på Fuglehøj, 1950-51.

merne. Børnenes hverdag domineredes af spisning, personlig hygiejne, søvn, pottetræning m.m. Der var ikke tid til eller fokus på stimulation af barnets øvrige udvikling, såsom sprog, leg o.a.

De barneplejersker, der fik den 1-årige uddannelse, var kvalificerede til at passe egne børn og fik oftest plads i private hjem, men i forlængelse af Forsorgsloven fra 1947 blev der i 1951 i København etableret en egentlig Barneplejerskeskole, der også omfattede en 3-årig uddannelse, der var beregnet på at udanne medarbejdere og ledere til børneforsorgens institutioner for spædbørn og småbørn, dvs. spædbørnehjem og hjem for enlige mødre. I 1964 blev barneplejerskeuddannelsen en specialdel af børneforsorgsuddannelsen, og i 1983 integreredes børneforsorgsuddannelsens 2 linjer med omsorgs-/plejeruddannelsen til socialpædagoguddannelsen.

FUGLEHØJ VAR BØRNENES HJEM

Den første forstanderinde på Fuglehøj var Ella Margaritha Siggaard. Hun var der kun i kort tid. Herefter blev det sygeplejerske Mar-na Birktoft, der ledede institutionen fra 1950 til 1972. Hun efterfulgtes af Birte Tams, der var leder indtil lukningen af spædbørnehjemmet i 1976.

Indtil først i 1970erne var det almindeligt, at medarbejderne boede på institutionen. Sådan var det også på spædbørnehjemmet Fuglehøj. Barneplejeeleverne boede på husets 2. etage. Forstanderinden boede i den ene ende af 1. etage, hvor hun havde et par små værelser og et badeværelse til sin rådighed. 1. assistenten boede ved siden af spædbørnsstuen, økonomaen havde et værelse med toilet og bad over vaskeriet, og så fremdeles. Børnene boede på 1. etage for de mindstes vedkommende og de større børn i stueetagen. I stueetagen var der spisestue for personalet, toilet og badeforhold for børnene samt vaskeri. Tillige var der i stueetagen et mælkekøkken og et køkken til madlavning til personalet og de større børn.

Medarbejderne, der varetog pasning og pleje af børnene, var sygeplejersker og barneplejersker, der havde fået den 3-årige uddannelse. Da Fuglehøj tillige var uddannelsessted for den 1-årige barneplejerskeuddannelse, var der også et antal elever, der varetog omsorgen for børnene.

Børnene var i alderen 0-2 år. De var børn af enlige forsørgere og "anbragt", fordi det på den tid var en umulighed at være enlig forsørger, med mindre man havde en familie, der kunne hjælpe. Det var ikke muligt at få en lejlighed, med mindre man var gift, der var

Børn og barneplejersker på Fuglehøj, ca. 1955.

ikke mulighed for dagpleje, vuggestue o. lign., så moderen kunne passe et arbejde, skole, uddannelse m.v. At være enlig forsørger ansås tillige som umoralsk. Børnene blev betragtet som "uægte". Mange af børnene blev bortadopteret eller kom i familiepleje, men de kunne også komme hjem til moderen igen, hvis hendes vilkår ændrede sig – hvis hun blev gift.

På grund af samtidens moral og samfundsyn var der meget tys-tys og hemmelighedskræmmeri om børnenes eksistens. Mange

voksne ved sikkert ikke, at de engang i deres første leveår har boet på Fuglehøj.

Men mange ved det, og nogle af disse søger senere i livet tilbage til Fuglehøj for at se de rammer, der har omgivet dem en del af deres liv. De vil også gerne have oplysninger fra deres journal, hvilket ikke er muligt for perioden 1950-1976. Det har ikke været muligt at finde disse journaler nogen steder. Nogle af de tidligere beboere har været så heldige, at en tidligere medarbejder på Fuglehøj har kunnet huske dem og har kunnet fortælle dem lidt.

Barneplejerske med børn i kravlegårde på Fuglehøj, ca. 1955.

I forbindelse med Fuglehøjs 50 års jubilæum i 2000 blev der lavet et jubilæumsskrift, der beskriver institutionens historie primært fortalt af tidligere og nuværende medarbejdere og børn og unge, der har haft tilknytning til huset på forskellig vis.

De mange personlige beretninger fra spædbørnehjemstiden, der er fortalt af tidligere medarbejdere, giver et godt indblik i, i hvilke vilkår, hvilket samfundssyn, hvilken moral og hvilket udviklingspsykologisk syn børnene levede i og voksede op under.

Her følger nogle uddrag fra erindringerne:

”At blive optaget som elev på Fuglehøj var i sig selv som at vinde i lotteriet. Hvis man gerne ville have en uddannelse inden for barneplejen, var dette sted et godt udgangspunkt. Fuglehøj havde et godt omdømme for en videre uddannelse...”

”Ville man gå videre i uddannelsen, kunne man søge om optagelse på et børneforsorgs-seminarium for en 3-årig uddannelse, og da var det af vital betydning for optagelse, at man havde en god udtalelse med fra elevtiden...”

”Vi elever fik udleveret uniform. Blå kitler, hvide stivede forklæder, hvid kappe og hvide kraver, som var så flot stivede, at mange elever har fået hudløs hals...”

”Der var for os elever en del regler, der skulle følges, og der blev sjældent stillet spørgsmål, sådan var det bare. Ideen bag dette var selvfølgelig, at hverdagen skulle fungere for både børn og voksne – og det gjorde den. Det var forstanderindens ønske, at vi skulle betragte Fuglehøj som vores 2. hjem. Vi spiste morgenmad, middagsmad og aftensmad samlet med forstanderinden for bordenden. Nor-

malt skulle vi være hjemme kl. 23. Skulle vi bede om "udgang", måtte vi pænt stå i række efter middagsmaden. Det var selvfølgelig mest aktuelt lørdag aften. Spurgte man om udgang 2 lørdage i træk, fik man at vide, venligt men bestemt af forstanderinden: "Husk at Fuglehøj også er jeres hjem, jeg ser gerne, I kan hygge jer her"."

"Der var mange børn til få hænder og begrænsede fysiske rammer. I perioden fra 1950 og frem til sidst i 1960erne har der gennemsnitligt boet 30 børn og 12 medarbejdere på institutionen. Det levnedede ikke ret meget plads til privatliv. De spæde lå i sengene det meste af dagen. Der var ikke meget tid til andet end de praktiske ting. Vi havde ofte 8-10 spædbørn, højst to til at passe dem, om natten kun én, så når den sidste havde fået flaske, kom den første op at bøvse."

"Ud over arbejdet, som var skiftende vagter over hele døgnet, ofte også delte vagter, skulle eleverne også deltage i kurser i psykologi og pædagogik, førstehjælp og kreative fag. Dette foregik sammen med barnepleje-eleverne i vuggestuerne i byen. Efter et år fik man så en nål, som fortalte, at man var 1-årig barneplejerske. De fleste fortsatte herefter på børneforsorgsseminarium."

"Ro, renlighed og regelmæssighed var grundlaget for pasning af børnene og gik forud for omsorgen for børnene. På badeværelset skulle tingene foregå rationelt, så renlighedstræningen foregik på følgende måde: Medens nogle børn blev skiftet, sad andre på potte, der med jernkæder var bundet til nedløbsrørene på badeværelset. Det kan lyde lidt barsk, men vi må huske på, potterne var af stål, gulvet var terrazzo, så hvis flere børn kunne rutsje rundt, blev der et frygteligt spektakel!

Selvfølgelig var børn også dengang kreative, men hvis de løb fra potten, blev de bundet til nedløbsrøret med en ble. Denne form for potetræning er for længst afskaffet."

"Når vi skulle have et nyt spædbarn, var der altid stor spænding, når Falck kom med det nye barn. To reddere kom med barnet."

"Der var en særlig gruppe med ældre børn, dvs. over 6 måneder. De skulle have bedre mulighed for at lege og udfolde sig fysisk."

"I dagvagten, som lå mellem 7-18 (fritimer midt på dagen), bestod arbejdet i at passe og pleje børnene på de forskellige alderstrin. Det lå forstanderinden meget på sinde, at børnene havde det godt, at de skulle opleve stedet som et hjem. Omend en stor del af personalets arbejdstid var fyldt op med praktisk arbejde og regulære plejeopgaver, var personalet alligevel meget omkring børnene. Alt foregik på de samme få kvadratmeter. Børnene var også meget ude – på gåtur i den store

Børn på stribestole i siddestole, ca. 1955.

Forstander Marna Birktoft og en barneplejerske leger med børnene, 1967. Foto: N. Lisberg.

trækvogn og leg i haven, altid med plejepersonalet omkring sig. Vi hyggede meget og snakkede med børnene, efter de var badet, og når de kom ind fra liggehallen...”

”For mange af eleverne skete det, at ”man faldt” for et eller flere børn. Disse børn blev så betragtet som den elevs barn/børn. Mange gange var det et spædbarn, som jo kun havde et nummer. Eleven gav barnet et ”navn”, som selvfølgelig kun blev brugt ”internt”. Skulle

barnet adopteres og kom adoptivforældrene på besøg, skulle eleven forholde sig passiv...”

”Forstanderinden havde lejlighed på samme etage som spædbørnene, og var der for megen uro på spædbørnsstuen, dag eller nat, kom hun hen for at se, om der var noget galt. Ligesom hun altid kom rundt på stuerne og sagde ”godmorgen” og ”godnat” til børnene...”

Forstanderinde Marna Birktoft udtrykte det selv således i et interview den 2. februar 1967 i Jydske Tidende: ”...For det første er det altid en glæde at arbejde med børn. De er altid så glade og tillidsfulde. ...Vi forsøger ikke at erstatte et hjem, for det er umuligt. Det er blot vor opgave her at skabe så trygge og gode kår for børnene som muligt. De skal mindst muligt lide under, at de hører under kategorien glemte eller uønskede børn...”

Forældrene var altid velkomne på Fuglehøj. I spædbørnehjemstiden kunne de komme på institutionen i det omfang, de/hun kunne. Arbejdstiden var lang dengang, så det betød, at besøgene ofte var hen under aften. Moderen tog sig så af barnets plejebestand, badede og gjorde det sengeklar til natten. Personalet på Fuglehøj havde forståelse for, hvor svær en situation, det var for den unge mor at se sig nødsaget til at anbringe sit barn på institution. Marna Birktoft glædede sig ...når en mor beslutter sig til at beholde sit barn eller det lykkes et ungt ægtepar at adoptere et af børnene. Så ved jeg nemlig, at barnet har fået sit ståsted i livet eller i hvert fald er ført på den rette vej... sagde hun i interviewet med Jydske Tidende.

En elev (1966-1967) skrev: ”...I det år jeg her har beskrevet, blev mange børn – der blev anbragt på Fuglehøj – adopteret bort til forældre, som forhåbentlig har givet dem en god

Børn fra Fuglehøj i trækvogn med to barneplejersker, ca. 1955.

opvækst. De er jo i dag voksne mennesker over 30 år og har forhåbentlig fået et godt liv. Selvom de startede livet på en institution, var det en dejlig fornemmelse som elev at være med til at give dem lidt varme og tryk, og det er måske denne følelse som gør, at dette år som elev på Fuglehøj husker jeg som en meget positiv tid.”

Tiderne ændrede sig, det blev efterhånden muligt at klare sig som enlig forsørger, og det var nu mindre tabubelagt. Uddannelserne ændrede sig også. Alle barneplejersker blev nu uddannet på børneforsorgsseminarier landet over. Antallet af børn til anbringelse på spædbørnehjem faldt hen over årene, spædbørnehjemmet blev nedlagt, og målgruppen på Fuglehøj blev en anden.

FUGLEHØJ SOM BØRNE- OG UNGDOMSPENSION

I 1976 blev bistandsloven indført, og amterne

overtog driften af døgninstitutionerne fra staten. Fuglehøj og Kolding Børnehjem (derefter Børne- og Ungdomspensionen Tinghøj) blev sammenlagt. Fuglehøj kom nu til at hedde Børne- og Ungdomspensionen, afdeling Fuglehøj. Der blev indgået driftsoverenskomst med Vejle Amt. Bestyrelse og forstander var fælles med Tinghøj.

Forstander var Poul Erik Andersen indtil 1986, og den daglige leder på Fuglehøj var Kurt Rasmussen indtil 1984, hvor Anne-Marie Birkelund blev daglig leder.

Uddannelse til barneplejerske var som tidligere nævnt ændret til S-linje (småbørns-linje 0-7 år) og foregik nu på landets børneforsorgspædagogseminarier.

Samme sted fandt uddannelsen til børneforsorgspædagog A-linjen (almen linje 7-18/20 år) sted. Denne uddannelse havde i en årrække været 2-årig med et års praktik og 10 måneders teori. Uddannelsen rettede sig mod børneforsorgens døgninstitutioner for anbragte børn og unge. Midt i 1970erne blev uddannelsen 3-årig, teoridelen blev udvidet, og praktikperioderne var typisk af 13 ugers længde. Fuglehøj fungerede fortsat som praktiksted og samarbejdede primært med børneforsorgspædagogseminarierne i Jelling og Esbjerg.

På Fuglehøj var den nye målgruppe nu børn og unge i alderen 0-18 år, og der var enkelte mor/barn pladser. Den samlede normering var på 16 pladser. Børnene kom primært fra Kolding Kommune og de omkringliggende mindre kommuner ud fra nærmiljøtanken, således at de kunne bevare skole, kammerater og forældrekontakt.

Kulturen og pædagogikken i huset forandrede sig, og husets indretning forandrede

også med den nye målgruppe. Der boede nu ikke længere personale på institutionen. Til gengæld var der hver nat en sovende nattevagt. Personalets værelser blev indrettet til værelser for børnene. Spædbørnsstuen blev indrettet til kontor og vagtværelse. Der blev ansat 2 medarbejdere, der forestod alle indkøb og al madlavning. Børnene og de unge havde tillige opgaver med at hjælpe i køkkenet.

Afdelingsleder Kurt Rasmussen kom til institutionen midt i september 1976, efter at ændringen til børne- og ungdomspension var sket i april. Han havde i starten ingen bolig i Kolding og flyttede derfor midlertidigt ind på Fuglehøj. Han fortæller:

”På Fuglehøj manglede så at sige alt. Undertagen unge. Jeg tror, der var 10 unge, da jeg kom. Men økonomien, inventar, lokaler og medarbejdere var slet ikke på plads... De unge havde selvfølgelig udfyldt det tomrum, der var, og de havde klart sat sig på magten. Der blev spillet høj musik døgnet rundt, og nogle gange fløj maden gennem rummet i spisestuen... Det blev ind under jul, før vi fik en bæredygtig kontakt med de unge... Det lykkedes faktisk for os, der var i huset – og her tænker jeg på både børnene og de unge og på de voksne, at skabe et rigtig godt miljø.

Stik imod tidens pædagogiske ideer var børnene og de unge ikke delt op i grupper. Huset fungerede som én stor gruppe, hvor der så i forskellige sammenhænge opstod grupperinger efter alder, køn eller interesser. Men der var meget samvær på kryds og på tværs. Nogle af de unge havde f. eks. meget glæde af at lege med de små, og manglede der en voksen til at hjælpe en af de mindre ved spising,

eller skulle der skubbes en barnevogn, når vi var på tur, var der næsten altid en af de unge, der tilbød sig.”

Der var flere traditioner i årets løb, der blev fejret på Fuglehøj. Men der var også en fælles tradition med Tinghøj i form af en årlig sommerfest. Forstander Poul Erik Andersen udtalte i 1979 til Jydske Tidende om denne: ”... vores årlige sommerfest, der giver en lang og god beskæftigelse, her er beboerne bl.a. med i nogle planlægningsfaser, som vi tror, beboerne lærer meget af.”

Sommerfesten blev afholdt hvert år i juni måned på Tinghøj. Tidligere og nuværende børn og unge, forældre og sagsbehandlere blev inviteret. I månederne inden blev der produceret ting til salg eller præmier i boderne, der var opstillet til festen. Der var fiske-dam, loppemarked, servering af drikkevarer m.v. Ikke mindst var det en kærkommen lejlighed til at få en snak med pædagoger, sagsbehandlere og måske gense tidligere kammerater, som man havde mistet forbindelse med. Overskuddet fra aktiviteterne blev brugt til ferieture, bl.a. til Skagen, Fanø m.v. Et kig i de gamle album viser, at det ikke blot var bekvemmelighedsture. Cyklerne blev anvendt til at nå bestemmelsesstedet.

En beboer på Fuglehøj i perioden 1976-1979 skriver b.l.a.:

”Størsteparten af de børn og unge, der boede her i den periode, fik stukket den rette kurs af her... De fleste klarede sig godt – socialt – og har fået uddannelse eller arbejde... Her var faste rammer. Vi følte os holdt af og fik lært nogle acceptable normer... Der blev stillet krav til os, arbejdsmæssigt var de overkommelige. Vi skulle præstere 1 times arbejde om ugen... Når vi skulle flytte fra Fuglehøj,

Sommerfest på Tinghøj, hvor også børn og personale fra Fuglehøj deltog, 1977.

blev vi langsomt vænnet til det, og vi fik mere og mere frihed...”

Ovennævnte er kendetegnende for mange af beboernes opfattelse af opholdet på Fuglehøj. Men andre havde svært ved at finde sig til rette og i enkelte tilfælde måtte medarbejderne erkende, at deres indsats ikke var tilstrækkelig.

Fuglehøj fungerede med samme daglig leder og de fleste medarbejdere i 8 år, hvorefter tingene igen ændrede sig.

FUGLEHØJ SOM OBSERVATIONS- OG BEHANDLINGSINSTITUTION

Fuglehøj blev i 1984 amtsdækkende, dvs. in-

stitutionen skulle modtage børn og forældre fra samtlige 16 kommuner i Vejle Amt. I 1986 fratrådte forstander Poul Erik Andersen sin stilling, og derefter blev det forstander Poul Erik Henriksen, der varetog den overordnede ledelse indtil 1988. I perioden 1988-1992 var forstander Poul Skytt Jensen leder af Tinghøj og Fuglehøj. Anne-Marie Birkelund var som tidligere nævnt daglig leder af Fuglehøj, og tiltrådte i 1993 forstanderstillingen på Fuglehøj, der nu var blevet en selvstændig institution med egen administration og ledelse. Bestyrelsen var fortsat fælles med Tinghøj og fik navnet Bestyrelsen for Døgninstitutionen Kolding, afdeling Fuglehøj og afdeling Tinghøj.

I starten af 1980'erne var der nedgang i anbringelsestallet i Vejle Amt, det gjaldt alle aldersgrupper. Der var stor underbelægning på institutionerne. Det blev derfor i Vejle Amtsråd besluttet at nedlægge et antal pladser og institutioner. Bl.a. blev Spædbørnehjemmet Brinken i Vejle nedlagt. Vejle Amt vurderede dog, at der fortsat ville være behov for et vist antal pladser til spædbørn, hvorfor 6 pladser til dette formål blev oprettet på Fuglehøj den 1. januar 1984 og suppleret med 5 pladser til unge.

Det fungerede kun i kort tid. Behovet for observationspladser steg, og ungepladser i den hidtidige form var der ikke længere efterspørgsel på. Siden midt i 1980'erne og frem til 2005 var Fuglehøj normeret til 12 observationspladser for børn i alderen 0-7 år fra familier med sociale og psykiske vanskeligheder, hvor børnene udviste trivselsproblemer fra fødslen, f.eks. spædbørn med abstinenser grundet moderens stofmisbrug under graviditeten eller som følge af omsorgssvigt. Fra Vejle, Ribe og Ringkøbing Amter modtog Fuglehøj også nyfødte spædbørn med henblik på bortadoption. Disse børn skulle udover pleje og stimulation observeres og beskrives i lighed med de øvrige børn. De skulle undersøges af en pædiater (børnelæge) og tilses nogle gange under opholdet for at sikre, at barnet fulgte en normal udvikling. For at barnet kunne blive bortadopteret, skulle det fremgå af en pædiater-erklæring, som, når barnet var 3 måneder, blev sendt til barnets hjemamt sammen med de pædagogiske udredninger. Når den biologiske mor havde skrevet under på adoptionserklæringen, blev alle papirer sendt til Adoptionsnævnet, som foretog matchning af barn og adoptionsforældre.

Børn og pædagog ved Fuglehøj, 2004.

I 1990'erne boede der tillige 2-3 mødre med små børn, fortrinsvis spædbørn, på husets 2. sal. Behovet for den type pladser steg med tiden, og i 2000 indviede Vejle Amt en ny institution i Hornsyld, hvor der ud over et børnehus blev etableret et familiehus med plads til 5 familier. Fuglehøj modtog herefter igen primært børn anbragt uden forældre.

Efter ændringerne til observations- og behandlingsinstitution i 1984 blev de fysiske rammer indrettet til igen at kunne være et midlertidigt hjem for små børn. Nattevagten var ikke længere sovende, men vågen. Der blev malet i lyse farver, badeværelserne blev indrettet med hæve-sænke pusleborde, og dekorationerne på vægge og reoler appellerede til børns behov for glade farver. Børnene fik deres eget værelse, som blev indrettet individuelt efter køn og alder.

I en artikel om Fuglehøj i Kolding Ugeavis 25. oktober 2003 beskrives miljøet således: Oppe på første sal bliver der støvsuget. En lille dreng griber af og til fat i støvsugerrøret, for han vil gerne hjælpe til. På terrassen lig-

ger et par mindre børn og sover til middag. Og ude i køkkenet dufter der af frokost. Der er ikke meget institution over den statelige villa med navnet Fuglehøj ... Vores opgave er at få børnene i trivsel, skabe gode relationer mellem børnene og deres forældre og at få børnene så godt beskrevet, at kommunerne på den baggrund kan finde de bedste muligheder, når børnene forlader Fuglehøj, siger forstander Anne-Marie Birkelund.

Det pædagogiske arbejde var ændret markant. Ro, renlighed og regelmæssighed ændrede sig til forudsigelighed, ro og harmoni og nærværende voksne. Det blev muligt at tilgode børnenes behov for tilknytning til få mennesker. Rammer og indhold i dagligdagen havde fokus på dette. Pædagogerne arbejdede bevidst med at støtte børnenes følelsesmæssige udvikling og en bevidsthed om, hvem der var barnets forældre, og hvem der var sekundære omsorgspersoner. Det var vigtigt, at de pædagoger, der passede børnene, tilrettelagde deres omsorg for barnet på en måde, der gav færrest mulige kontakter i huset. De lidt større børn lærte også uden for huset, hvem de hørte til. Det er ikke alle mennesker, man skal sidde på skødet af eller tage i hånden. De børn, der var forvirrede om tilhørsforhold, når de flyttede ind på Fuglehøj, lærte med tiden at skelne.

I det pædagogiske arbejde var der fokus på, at børnene skulle have de samme muligheder, som ikke-anbragte børn. De skulle opleve verden omkring sig. Ofte var børnene på tur sammen med 1-3 børn og 1 voksen. Deres behov for fysisk udfoldelse og almen viden skulle tilgodeses. Kolding by og land gav rig mulighed for dette. De fleste steder, der blev besøgt, lå i gåafstand fra Fuglehøj. Skov,

strand, legeplads, Koldinghus m.v. Alle stederne blev besøgt flittigt.

Og hvad kunne mindre børn ikke få ud af f.eks. et besøg på Koldinghus?

Samtale ved middagsbordet: 3 drenge på 4, 5 og 6 år har en samtale i gang inspireret af dagens besøg på Koldinghus. De taler om slaget på Koldinghus, at det engang var hvidt, men så kom der brand. Det var den onde konge, der skød kanoner på Koldinghus.

6-årig dreng: "Det var ham med det røde skæg, han hænger på et billede nede på Koldinghus".

4-årig dreng: "Osse en mand, han har torne i håret".

6-årig dreng: "Ja, det er Jesus. Han hænger på det der kryds".

5-årig dreng: "Ja, han har søm i hænder og fødder".

Pædagogen bekræfter og fortæller, at krydset er et kors.

5-årig dreng: "Så kan han ikke komme væk".

Pædagogen bekræfter.

6-årig dreng: "Næh, og så kan han heller ikke flyve op til Gud. Men det er hans egen skyld, han kunne bare lade være med at flyve derned".

Mange efterfølgende besøg på Koldinghus og til Skt. Nicolai Kirkes børnegudstjenester har helt sikkert suppleret og korrigeret børnenes konkrete måde at opfatte og udtrykke sig på.

Traditionerne fortsatte, men i ændret form som tilgodeså de nu små børns behov. Sommerfesterne blev hen over årene ændret til en årlig sommerfest i maj for børnene på Fuglehøj og tidligere børn, plejeforældre og forældre, der havde haft ophold på Fuglehøj. Et

stort cirkustelt blev stillet op i haven, der blev dækket op til kaffebord, og der kom en tryllekunstner eller cirkusklovn og underholdt. Det var en rigtig fest. Dejligt var det også at gense børn og voksne.

Fastelavn, påske og jul blev fejret på behørig vis, ligesom ferieturene forår, sommer og efterår var til stor glæde for alle.

Fastelavnsfest på Fuglehøj.

PÆDAGOGUDDANNELSERNE

I 1983 blev tre uddannelser samlet i titlen socialpædagog. Det var uddannelsen til børneforsorgsmedarbejder ved døgninstitutioner for børn og unge, småbørnslinjen ved spædbørnehjem og vuggestuer, samt omsorgsassistent ved den såkaldte åndsvageforsorg og den øvrige særforsorg. 8 år senere i 1991 samledes uddannelserne til børnehave- og fritidshjemspædagog og den socialpædagogiske uddannelse i én uddannelse, der fik fællestitlen pædagog. Uddannelsens varighed udvidedes samtidig fra 3 til 3½ år. Denne pædagoguddannelse blev landets mest søgte videregående uddannelse. Målgruppen for pædagoguddannelsen omfattede fra 1992 almindelige børn og unge, mennesker med nedsat funktionsevne samt børn og unge med sociale problemer.

I 2001 indordnedes uddannelsen i det videregående uddannelsessystem: Afgangstitlen fik betegnelsen professionsbachelor og lige-stilledes med bachelorniveauet i det internationale 3-2-3 system (3 år til bachelor, 2 år til kandidat/master og 3 år til ph.d.).

Den grundlæggende basisuddannelse, som pædagogerne erhvervede sig på seminarierne, blev på Fuglehøj fulgt op af efteruddannelse. I starten af 1990erne igangsatte daværende forstander Poul Skytt Jensen et fælles uddannelsesforløb for Fuglehøj, Tinghøj og enkelte deltagere fra omegnskommunerne og Kolding Kommune. Forløbet var 1-årig og efteruddannelsens indhold var systemisk tænkning, dvs. arbejdet med hele familiens adfærd. Det var en fagligt meget brugbar tilgang til arbejdet med familierne.

I årene efter blev der løbende fulgt op på

dette. Der var en del mindre kurser for det pædagogiske personale i de løbende ændringer i udviklingspsykologiens syn på børns udvikling, og særligt blev der arbejdet med at dygtiggøre personalet i at anvende teorierne i arbejdet med de små børn. I 2000 iværksatte forstander Anne-Marie Birkelund i samarbejde med institutionens psykologkonsulent et 3-årigt uddannelsesforløb i neuroaffektiv udviklingspsykologi. Det handler om hjernens udvikling og dens påvirkning af stimuli og/eller mangel på samme, herunder også omsorgssvigts indvirkning på, hvordan børn udvikler sig. Alt sammen har det givet personalet de bedste forudsætninger i arbejdet med børn og forældre.

FORÆLDRE RETTIGHEDER

Op igennem 1990'erne steg fokus i lovgivningen på forældrenes muligheder og rettigheder for samvær med deres barn/børn i forskellige former alt efter anbringelsens karakter. Begrebet støttet samvær blev tilføjet – med en nøje afgrænsning til overvåget samvær på den ene side og samvær uden personalets tilstedeværelse på den anden side. Mulighederne for at få barnet på hjemmebesøg i weekender og ferie var også under udvikling.

Rammerne på Fuglehøj blev, i takt med at antallet af forældrebesøg steg, snart for snævre. Af hensyn til børn og forældre foregik disse samvær i lokaler væk fra boafdelingen, idet det ville være forbundet med uro og usikkerhed for de børn, der ikke havde besøg. Vejle Amt havde et beløb reserveret til forbedring af de fysiske rammer bl.a. for at imødegå den stigende efterspørgsel på anbringelse af børn og forældre med børn til observa-

tion. Udvidelsen til familiepladser skete som nævnt et andet sted i Vejle Amt. Beløbet blev i stedet for på Fuglehøj anvendt til at bygge et hus i den tidligere frugthave på grunden. Det kom der et rigtig dejligt lille hus ud af, som primært skulle rumme samvær mellem forældre og børn. Det blev forældrene rigtig glade for. Huset blev indviet i november 2002.

Fra 2004/2005 var behovet for pladser igen stigende, og institutionen blev nednormeret til 10 pladser med en tilsvarende nednormering af personalet. Der var færre børn til bortadoption, og behandlingsindsatsen i det forebyggende arbejde med gravide stofmisbrugere havde en bedre effekt, så der blev født færre spædbørn med abstinenser. Den gravide misbruger var ofte ude af sit misbrug. Men der var fortsat børn og forældre, der havde det svært.

Nednormeringen af det pædagogiske personale betød, at personaleressourcerne ikke var tilstrækkelige til at dække to afdelinger med samme antal børn. Der blev derfor arbejdet med en intern omstrukturering, idet en mindre gruppe børn havde behov for en længerevarende anbringelse på institution. Fra januar 2006 blev institutionen inddelt i 2 afdelinger med forskellige målgrupper – en langtidsafdeling for 4 børn i alderen 7-9 år, mens observationsafdelingen fortsatte med den hidtidige målgruppe med plads til 6 børn og 1-2 forældrepladser i dagtimerne.

Det var vigtigt at give disse børn på langtidsafdelingen, som levede mange år på en institution, en så hjem-lignende hverdag som muligt. De gik til sport som alle andre danske børn, havde venner med hjem fra skole, havde venner til overnatning i weekenderne og

Børn fra Fuglehøj på fisketur på Kolding Fjord, 1994.

andre ting, som i den alder er vigtigt for at have et almindeligt socialt liv.

Det var vigtigt, at der var så få forskellige voksne omkring disse børn som muligt. Der blev lavet om på strukturen, så det var én fast pædagog, som var der hver morgen, ligesom de pædagoger, der var der om eftermiddagen, havde bestemte ugedage, så det blev overskueligt for børnene, hvem der var der hvornår. Der blev knyttet gode relationer både børn og voksne imellem.

I skolernes ferier tog hele afdelingen af sted på forskellige ture rundt i det danske land. Det var primært teltture, da børnene elskede at komme ud og være i det fri, være med til de praktiske opgaver og bare være sammen i flere dage med det mål at hygge sig og lave ting sammen. Efter nogle år blev der også mulighed for en årlig skiferie i februar for hele afdelingen. Disse ture var en stor succes og børnene blev alle rigtig dygtige skiløbere.

Dette er et uddrag af en 14 årig piges for-

tælling om sin opvækst på langtidsafdelingen:

”Når jeg tænker tilbage på min tid på Fuglehøj, er det, jeg husker bedst, at der altid var nogen at snakke med. Selvom man blev sur på de voksne, så lærte jeg, at man skal snakke om tingene...

De voksne var rigtig gode til, at vi kom ud at opleve ting.

Da vi flyttede på 2. sal (langtidsafdelingen) var det bedre, fordi det var de samme voksne hele tiden. Dem lærte jeg rigtig godt at kende. Når man kom hjem, var der altid nogen. Det var rart.

Det eneste, jeg synes var træls ved at bo på institution, var, når jeg var i skole eller til håndbold, så kunne jeg ikke bare sige, at jeg boede hjemme. Jeg skulle altid forklare hvorfor dit og dat.

Jeg er rigtig glad for, at jeg har boet på Fuglehøj. Noget af det, jeg tager med, som de voksne har lært mig, er, at jeg skal stole på mig selv, at jeg er god nok, som jeg er. Det aller-allerbedste ved at ha’ boet på Fuglehøj er, at jeg har lært de voksne og nogle andre børn at kende.”

Børne- og Ungdomspensionen Fuglehøj på cykletur til Vesterhavet, 1981.

Ved amternes nedlæggelse med udgangen af 2006 indgik bestyrelsen driftsoverenskomst med Kolding Kommune. Målgruppen var forsat børn til observation og behandling og med stigende fokus på forælderrollen, idet flere børn blev anbragt sammen med deres forældre med henblik på undersøgelse af forældreevnen.

Således fungerede Fuglehøj med de 10 pladser indtil udgangen af 2011.

AFSLUTNING

Det går som en rød tråd igennem de 61 år, at bestyrelser, forstandere og medarbejdere alle har haft de samme intentioner i varetagelsen af børnenes behov. Omend der er brugt forskellige ord i takt med udviklingen. Tryghed og tillid har været gennemgående, og børnene skulle opleve omsorgsfulde voksne i hjemlige omgivelser. Forældrene har gennem tiden altid været velkomne på Fuglehøj og er sat i fokus som de centrale i barnets liv.

I 2011 vurderede Kolding Kommune, at indsatsen for børnefamilier med udgangspunkt bl.a. i Barnets Reform skulle ændres fra døgnbehandling til dagbehandling i det omfang, der var grobund for ændringer hos forældrene. Alternativt til døgninstitutionsanbringelse skulle de børn, der ikke kunne varetages af forældrene, anbringes i familiepleje.

Således blev Fuglehøj pr. 31.12. 2011 nedlagt. En epoke var slut inden for børneforsorgen.

Det ældre hus fremstår stadig smukt udvendigt og indvendigt. Sømhullerne er der stadigvæk og minder om en tid, hvor mange

Forstander Anne-Marie Birkelund, 2005.

sko, støvletramp og små glade barnefødder har haft deres gang.

Alt har sin tid. Men Fuglehøj og dens historie er der endnu.

KILDER:

Jubilæumsbogen Fuglehøj 1950-2000.
Fuglehøj 2000-2011, beretning skrevet af Anne-Marie Birkelund.
Fuglehøjs scrapbog.
Egne erindringer.
"Pædagog – historien om uddannelsen" af Karsten Tuft.
Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse, bd. I s. 223-224.